

**СИЛАБУС
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

**«РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА ЕТИКА
ПРОФЕСІЙНОГО ЖИТТЯ ПСИХОЛОГА»**

Рівень вищої освіти	<i>Другий (магістерський)</i>
Освітньо-професійна програма	<i>«Психологія»</i>
Факультет	<i>Педагогічний</i>
Кафедра	<i>Психології</i>
Семестр	<i>1</i>
Кількість кредитів	<i>4</i>
Мова викладання	<i>українська</i>

Викладач	<i>к.психол.н., доц. Яцюрин Алла Олександрівна</i>
Контактна інформація	alla.yatcyurik@icloud.com

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ДИСЦИПЛІНУ

Анотація	Вивчення ОК «Розвиток комунікативної компетентності та етика професійного життя психолога» є важливою складовою професійної підготовки майбутніх психологів магістрів, оскільки саме на цьому рівні вищої освіти формується готовність до складного професійного взаємодійного середовища. Засвоєння даної дисципліни дозволяє здобувачам не лише поглибити володіння інструментарієм ефективної, емпатійної та безбар'єрної комунікації, а й сформувати стійку ціннісно-етичну позицію фахівця. Вона гарантує дотримання принципів конфіденційності, професійного такту, поваги до гідності клієнта та запобігання конфлікту інтересів у практичній, консультувальній і дослідницькій діяльності.
Мета та цілі	Мета: сформувати у здобувачів вищої освіти системних знань, практичних навичок та морально-етичних орієнтирів, необхідних для здійснення ефективної, безпечної та гуманної професійної діяльності. Завдання: удосконалення здатності до активного слухання, емпатійного розуміння, володіння вербальними та невербальними інструментами спілкування, а також уміння вести діалог у складних або кризових психологічних ситуаціях; глибоке засвоєння норм професійної етики психолога, принципів конфіденційності, поваги до автономії клієнта, недопущення дискримінації та уникнення конфлікту інтересів; розвиток здатності аналізувати власні комунікативні бар'єри, емоційні стани та попереджати професійне вигорання; застосування здобутих знань для розв'язання реальних кейсів практичної психології, консультування, проведення тренінгів та наукових досліджень із дотриманням високих стандартів академічної й професійної доброчесності.
Результати навчання	По завершенні вивчення дисципліни студенти зможуть оцінювати ступінь складності завдань діяльності та приймати рішення про звернення за допомогою або підвищення кваліфікації; вирішувати етичні дилеми з опорою

	на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності; здійснювати аналітичний пошук відповідної до сформульованої проблеми наукової інформації та оцінювати її за критеріями адекватності; демонструвати навички надання психологічної допомоги особам з інвалідністю, здійснювати розробку методів психологічного супроводу в адаптації до нових життєвих умов, застосування методів емоційної та когнітивної саморегуляції для гармонізації психічного стану та оптимізації власної діяльності. Знання, здобуті при вивченні курсу є підґрунтям для подальшої поглибленої фахової спеціалізації практичних психологів. Розвиток професійного мислення майбутнього психолога; використання отриманих знань для подальшого саморозвитку.
Soft skills	Розвиток «гнучких навичок» – soft skills: навичок комунікації, аналіз та інтерпретація психологічних творів, кейсів, творчих завдань, здатність брати на себе відповідальність і працювати в критичних умовах, вміння злагоджувати конфлікти, працювати в команді, управляти своїм часом, розуміння важливості зворотного зв'язку / допомоги від колег, здатність логічно і системно мислити, креативність та інше)
Пререквізити	Базові

СТРУКТУРА ДИСЦИПЛІНИ

Тема	План, короткі тези	Завдання	К-сть балів
Тема 1. Предмет та завдання професійної етики психолога	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	Теоретичні та практичні завдання: Експрес опитування, складання термінологічного словника, підготовка тестів. 1. Історичне дослідження. Проаналізуйте ключові категорії професійної етики та заповніть порівняльну таблицю, спираючись на лекційний матеріал. 2. Розв'яжіть ситуаційне завдання. «Межі допомоги та суспільний обов'язок» <i>Ситуація:</i> До психолога, який працює в державній установі, звертається впливовий місцевий чиновник із проханням надати конфіденційну психологічну характеристику на його колегу (конкурента по роботі), який нібито «перебуває у стані емоційного вигорання і не здатен керувати підрозділом». Чиновник посиляється на інтереси суспільства та «державну безпеку». 1.Зробіть деонтологічний аналіз ситуації: з якими моральними обов'язками стикається психолог (обов'язок перед суспільством /обов'язок професійної таємниці перед клієнтом). 2.Запропонуйте аргументовану модель відмови або прийняття рішення на основі принципів професійної етики. 3. Створення буклета. Розробіть інформаційний буклет «Чому деонтологія є фундаментом професійної безпеки як для клієнта, так і для самого психолога?»	4
Тема 2. Історія формування професійно-етичних	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	Теоретичні та практичні завдання: Експрес опитування, складання термінологічного словника, підготовка тестів. 1. Історична хронологія (інтелект-карта): створіть схему еволюції професійно-етичних	6

стандартів.		стандартів від античності (Клятва Гіппократа) до сучасних національних і міжнародних кодексів. 2. Аналіз першоджерел: порівняйте Клятву Гіппократа та сучасний Етичний кодекс психолога України за критеріями обов'язків перед клієнтом. 3. «Дилема кодексів»: проаналізуйте ситуацію, коли міжнародні стандарти та локальні нормативні вимоги суперечать одне одному під час надання допомоги, та запропонуйте рішення.	
Тема 3. Базові принципи професійної етики психолога.	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	Теоретичні та практичні завдання: Експрес опитування, складання термінологічного словника, підготовка тестів. 1. Інтелект-карта: створіть структурну схему «Система базових принципів професійної етики психолога», відобразивши взаємозв'язок між правами клієнта та обов'язками фахівця. 2. Аналіз першоджерел / кодексів: порівняйте вимоги до отримання інформованої згоди в українському кодексі та міжнародній практиці. Ситуаційне завдання: «Межі таємниці»: проаналізуйте ситуацію, коли неповнолітній клієнт розповідає про загрозу власному життю, вимагаючи зберегти це в таємниці від батьків. Запропонуйте етично виважене рішення для психолога. 3. Рольова гра «Підписання угоди»: змодельуйте ситуацію первинного консультування, де психолог чітко та доступно пояснює клієнту правила конфіденційності, межі допомоги і домовляється про інформовану згоду.	4
Тема 4. Професійні ризики, деформації та вигорання психолога.	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	Теоретичні та практичні завдання: Експрес опитування, складання термінологічного словника, підготовка тестів. 1. Інтелект-карта: створіть схему «Фактори виникнення емоційного вигорання та професійної деформації психолога» (зовнішні та внутрішні чинники). Ситуаційне завдання. «Психолог відчуває хронічну втому, втрату інтересу до історій клієнтів, байдужість та роздратування під час сесій, проте продовжує працювати без перерви та супервізії». <i>Завдання:</i> Визначте стадію вигорання фахівця та запропонуйте 3–4 конкретні кроки для виходу з цього стану й запобігання професійній деформації. 2. Психологічний практикум (самодіагностика): складіть міні-план профілактики власних професійних ризиків (методи психогігієни та саморегуляції).	6
Тема 5. Типові етичні труднощі та помилки психологів-початківців.	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	Теоретичні та практичні завдання: Експрес опитування, складання термінологічного словника, підготовка тестів. 1. Інтелект-карта: створіть схему «Класифікація помилок психологів-початківців». 2. Ситуаційне завдання: <i>Ситуація:</i> Психолог-початківець під час першої консультації настільки співчуває клієнту, що починає переживати його проблеми як власні, плаче разом із ним і дає пряму життєву пораду, як «треба вчинити з чоловіком». <i>Завдання:</i> Визначте, які саме етичні та професійні помилки допущено (гіперопіка, порушення емоційної дистанції, надання порад) і сформулюйте	8

		правильну тактику поведінки фахівця. Аналіз етичної дилеми: опишіть алгоритм дій психолога у ситуації, коли клієнт починає переносити на нього особистісні романтичні почуття, а фахівець помічає у себе прояви контрпереносу.	
Тема 6. Комунікативна компетентність та етика психологічного консультування.	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	Теоретичні та практичні завдання: Експрес опитування, складання термінологічного словника, підготовка тестів. 1. Розробити структуру (план-конспект) 30-хвилинного міні-тренінгу для майбутніх психологів із теми <i>«Розвиток навичок емпатійного слухання та подолання комунікативних бар'єрів у консультуванні»</i> (вказіть мету, вправи та етапи рефлексії). 2. Рольова гра <i>«Сімейна колізія»</i>: змодельуйте ситуацію парного консультування, де подружжя намагається маніпулювати психологом, схилиючи його стати на чийсь бік. Завдання «психолога» - утримати етичну нейтральність і зберегти професійну дистанцію. 3. Ситуативне завдання: «Діти та підлітки»: проаналізуйте ситуацію, коли 14-ти річний підліток просить психолога приховати від батьків інформацію про значний ризиковий епізод його життя, але загрози життю немає. Сформулюйте етичний алгоритм поведінки фахівця у цій комунікативній ситуації.	8
Тема 7. Моральні проблеми роботи психолога в екстремальних ситуаціях.	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	Теоретичні та практичні завдання: Експрес опитування, складання термінологічного словника, підготовка тестів. 1. Інтелект-карта: створіть структурну схему <i>«Етичні виклики та ризики в роботі психолога в екстремальних і кризових умовах»</i> (включіть блоки: екстремальний стан, геронтопсихологія, робота з паліативними пацієнтами, військовослужбовцями). 2. Рольова гра: «Кризова бесіда та збереження етичних меж»: <i>Змодельуйте</i> ситуацію взаємодії з людиною в стані гострої кризи чи важкої втрати, де психолог має підтримати пацієнта, уникнувши емоційного вигорання та психогенних помилок. 3. Підготуйте есе на тему: «Проблема моральної відповідальності фахівця під час надання екстремальної психологічної допомоги: де межа між порятунком життя та психологічним втручанням».	8
Тема 8. Етика наукових досліджень та психологічної діагностики.	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	Теоретичні та практичні завдання: Експрес-опитування: перевірка базових знань щодо стандартів академічної доброчесності, правил роботи з діагностичним інструментарієм та захисту персональних даних учасників дослідження. Термінологічний словник: визначення ключових понять: <i>«академічна доброчесність», «деонтологічний аналіз дослідження».</i> 1. Розробка 5 тестових запитань з множинним вибором на визначення етичних меж проведення експериментів та розголошення діагностичних даних. 2. Здійсніть письмовий аналіз однієї наукової статті з психології (на вибір студента з фахових видань) через призму етичних критеріїв: чи були дотримані	8

		норми академічної доброчесності (відсутність плагіату, коректність цитування, захист анонімності учасників).	
Тема 9. Професійний імідж, етикет та культура ділової взаємодії психолога.	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	Теоретичні та практичні завдання: Експрес опитування, складання термінологічного словника, підготовка тестів. 1. Інтелект-карта: створить структурну схему «Структура професійного іміджу та етичної культури психолога» (відобразить візуальні, вербальні, поведінкові та ціннісні компоненти іміджу психолога). 2. Аналіз кейсу «Діловий етикет у цифровому середовищі»: <i>ситуація:</i> Психолог веде професійну сторінку в соціальних мережах, де публікує особисті фото з відпочинку, емоційно коментує політичні події та відповідає на робочі повідомлення клієнтів пізно ввечері через месенджери, іноді порушуючи етичні межі професійної комунікації. <i>Завдання:</i> Здійснить етичний аналіз поведінки фахівця та розробить «Правила цифрового ділового етикету та самопрезентації психолога». 3. Розробити план-конспект міні-тренінгу: складить структуру заняття для студентів на тему «Культура ділової взаємодії та самопрезентація практичного психолога» (мета, основні комунікативні вправи, елементи рольової взаємодії).	8

ЛІТЕРАТУРА ТА НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ

Основна

1. Етика ділового спілкування: навч. посібник / за ред.: Т.Б. Гриценко, Т.Д. Іщенко, Т.Ф. Мельничук. Київ: ЦУЛ, 2007. 343 с. URL: <https://duikt.edu.ua/ua/lib/1/category/2144/view/1484>
2. Етичний кодекс психолога : навч.-метод. посіб. / Т. А. Колтунович; Чернів. нац. ун-т ім. Ю.Федьковича. Чернівці : Рута, 2007. 232 с. Бібліогр.: с. 214-215. URL: http://kpkbad.km.ua/images/dokumentaciya/psuhologichna-slyzhba/3_etuchnui_kodeks2.pdf
3. Зайченко І.В., Теслюк В.М., Каленський А.А. Основи педагогічної майстерності та етика викладача вищої школи : підручник. Київ : Видавництво Ліра-К, 2018. 484 с.
4. Засекіна Л. В., Пастрик Т. В. Основи психології та міжособове спілкування : навч. посібник: Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2013. - 184 с. 2013. 184 с. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/a53b3159-d55c-4915-b230-0782a1d620c0/content>
5. Малахов В.А. Етика: Курс лекцій: навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів. 6-е вид. Київ: Либідь, 2004. 384с. URL: <https://lnk.ua/yE7k5CybO>
6. Магдисюк Л. І. Основи психологічного консультування : навч. посіб. / Людмила Іванівна Магдисюк, Раїса Петрівна Федоренко. Луцьк : Вежа-Друк, 2022. 356 с. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/8a049008-1f8f-481c-abe4-75e19d1cc3d3/content>
7. Екстремальна психологія: Підручник / За заг. Ред.. проф.. О.В.Тімченка – К.: ТОВ «Август Трейд», 2007. 502 с. URL: <http://repositsc.nuczu.edu.ua/handle/123456789/2057>
8. Методологічні проблеми наукової психології: посібник / В. В. Рибалка. — К.: Талком, 2017. 245 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/705937/1/VV.PDF>
9. Теоретичні основи психологічної деонтології : навч. посіб. / Ю. П. Никоненко; Ніжин. держ. ун-т ім. М. Гоголя. Ніжин, 2011. 181 с.
10. Ходаківський Є. І. Інтелектуальна власність: економіко-правові аспекти [текст] Підручник: 3-тє вид., перероб. та доп. / Є. І. Ходаківський, В. П. Якобчук, І. Л. Литвинчук. К.: «Центр учбової літератури», 2017. 504 с. URL: http://ir.polissiauniver.edu.ua/bitstream/123456789/8287/3/Intellectual_property_2017.pdf
11. Яценко Т.С. Методологія професійної підготовки практичного психолога / Т.С. Яценко, О.В. Глузман, О.М. Усатенко. – Дніпропетровськ. «Інновація», 2014. – 192 . URL: <https://surl.li/wws vloq>
12. Code of Professional Ethics 2024 / Netherlands Institute of Psychologists. URL: https://nip.nl/wp-content/uploads/pdfs/NIP_beroepecode_2024_ENG_def.pdf
13. John S., Mani B.P., Jose B. Caught between confidentiality and compulsion: the global ethics-law dilemma in psychotherapy. Front. Psychol. 2026. Vol. 16. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2025.1665158>

14.Pop D. Do psychologists tend to care about others? Yes, but what else can we understand about them?. *Educacia XXI*. 2025. DOI: 10.24193/ed21.2025.31.44

15.Pop D. Personal Values validated models. *Baia Mare*, 2024. 55 h. URL: https://www.researchgate.net/publication/385345930_Personal_Values_validated_models

16.Schubert S., Buus N., Monrouxe L., Hunt C. The development of professional identity in clinical psychologists: A scoping review. *Medical Education*. 2023. Vol. 57. Issue 9. P. 612 – 626. DOI: 10.1111/medu.15082

Додаткова

1.Бриль М.М. Управління ризиками в діяльності психолога. Науковий вісник ХДУ Серія Психологічні науки, 2018, Том 2, №3, с. 126-132. URL: <https://pj.journal.kspu.edu/index.php/pj/article/view/512/477>

2.Етичний кодекс психолога (Україна). URL: <https://surl.li/pxnpjj>

3.Положення «Про протидію плагиату в університеті» приватного вищого навчального закладу «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука» URL: <https://surl.li/wcmnmx>

4.Психологія управління: Навчальний посібник у схемах, таблицях, коментарях / З.Р. Кісіль, Д.В. Швець. – Одеса: Видавництво ОДУВС, 2023. – 208 с.

5.Соціальна психологія : навч. посіб. для здобувачів ступеня бакалавра / Н. Ю. Волянчук, Г. В. Ложкін, О. В. Винославська та ін. 2-е вид., перероб. і допов. ; КПП ім. Ігоря Сікорського. Київ, 2024. 594 с. . URL : <https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/handle/123456789/6230>

6.Формування морально-етичної відповідальності особистості майбутнього практичного психолога : Автореф. дис. канд. психол. наук : 19.00.07 / І. Г. Тимошук; Центр. ін-т післядиплом. пед. освіти АПН України. К., 2003.

7.Магдисюк Л. Тренінг консультативних навичок : посібник / Людмила Іванівна Магдисюк, Раїса Петрівна Федоренко. – Луцьк : Вежа-Друк, 2025. – 280 с.

8.Яцюрник А.О. Діагностика готовності до професійної діяльності здобувачів вищої освіти спеціальності «Психологія». Вісник Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені Академіка Степана Дем'янчука. Серія: Педагогіка та психологія, 2025. № 3 (25). С. 193-199. URL : <https://journals.megu.rovno.ua/index.php/ped-psyh/article/view/108/104>

9.Яцюрник А.О Емоційне вигорання вчителів в умовах воєнного стану. Перспективи та інновації науки. 2025. № 4(50). С. 1072–1081. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-4\(50\)-1072-1081](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-4(50)-1072-1081).

Інформаційні ресурси

1.Етичний кодекс психологів-консультантів. Асоціація психологічного консультування та травматерапії. – Режим доступу: <https://www.psycounseling.org/ethics>

2.Закон України «Про систему охорони психічного здоров'я в Україні» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4223-20#Text>

3.Лист МОН України «Про типову документацію працівників психологічної служби у системі освіти» – URL: Україна https://docs.google.com/document/d/1UY_xe_kXCqYFOKgjZjd5xA4-KbSBzlef-qWQoEWugPs/edit?tab=t.0

4.Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського: www.nbuv.gov.ua Постанова КМУ України «Питання сертифікації та безперервного професійного розвитку фахівців у сфері психічного здоров'я». URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pytannia-sertyfikatsii-ta-bezperervnoho-profesiinoho-rozvytku-fakhivtsiv-u-s288040326>

5. Про затвердження Положення про психологічну службу у системі освіти України: Наказ МОН України від 22.05.2018 № 509. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0885-18>.

6. Про затвердження Порядку застосування методів психологічного і психотерапевтичного впливу: Наказ МОЗ України від 15.04.2008 № 199. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0577-08>

7. Цифрова освіта - <https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/handle/123456789/6045>

8. Google Академія. URL: <http://scholar.google.com.ua>

ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

Загальна політика

Здобувач освіти має відвідувати всі заняття згідно розкладу, не спізнюватися. Дотримуватися етики поведінки. Працювати з навчальною літературою, з літературою на електронних носіях і в Інтернеті. При пропуску занять проводиться усна співбесіда за темою. Відпрацьовувати практичні заняття. Виконати індивідуальне завдання.

Політика щодо дедлайнів та перескладання	Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку.
Політика щодо академічної доброчесності	Під час виконання завдань вимагається дотримування правил академічної доброчесності. Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час онлайн-тестування. При виконанні усіх видів завдань у випадку використанні штучного інтелекту здобувач має дотримуватися Політики відповідального, етичного та безпечного використання технологій штучного інтелекту (ШІ) у Приватному вищому навчальному закладі «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука», розробленої для всіх учасників освітнього, наукового та адміністративного процесу.

ОЦІНЮВАННЯ

Нарахування балів	
Види оцінювання	Бали
Змістовий модуль 1	28
Змістовий модуль 2	32
Підсумковий контроль (теми 1-9) – залік	40

Розподіл балів для оцінювання успішності студентів		
Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	Зараховано
82-89	B	
74-81	C	
64-73	D	
60-63	E	
35-59	FX	Незараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	Незараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни